

Socialmedicinsk tidskrift

Redaktion:

Claes-Göran Westrin, redaktör och ansvarig utgivare
Ann Appelgren, redaktionssekreterare

Stiftelsen Socialmedicinsk tidskrifts styrelse:

Peter Allebeck, professor i socialmedicin, Göteborg
Kristina Alexandersson, universitetslektor, Linköping
Lars-Olov Bygren, professor i socialmedicin, Umeå
Jan Ekholm, professor i medicinsk rehabilitering, Stockholm
Gunnar Grimby, professor i medicinsk rehabilitering, Göteborg
Sven-Olof Isacson, professor i socialmedicin, Malmö
Leif Svanström, professor i socialmedicin, Stockholm

Sjutiofemte årgången häfte nr 1-2 1998

Feministiska perspektiv inom medicin och vård

Hösten 1985 gav Socialmedicinsk Tidskrift ut ett temanummer som hette *Kvinnohälsa - praktik och forskning*. Där presenterades ett för medicinsk vetenskap i Sverige nytt kunskaps- och forskningsområde, den medicinska kvinnoforskningen. Denna forskningstradition ifrågasätter den objektivitet och könsneutralitet som sågs prägla naturvetenskapen, medicinens bas. Den granskning som kvinnoforskningen - genom nya frågeställningar, val av forskningsämnen, metoder, tolkningar och teoretiska utgångspunkter - bade väg för, visar istället på att den traditionella forskningen ofta är könsblind och/eller androcentrisk. Temanumrets artiklar, som tog sin utgångspunkt i klinisk erfarenhet och kvinnors verklighet, belyste på olika sätt denna könsblindhet och hur den påverkar kvinnors (o)hälsa.

Mer än 12 år har gått sedan dess. Inom kvinnoforskningen har under denna tid pågått en debatt och diskussion kring forskningens utgångspunkter, innehåll och inriktning, som fört den teoretiska utvecklingen framåt. Nya begrepp med tydligare teoretisk innebörd har skapats. När vi nu fått möjlighet att göra ett nytt temanummer inom detta område väljer vi därför mycket medvetet att benämna det *Feministiska perspektiv inom medicin och vård*. Feministisk forskning utgår från den i samhället rådande maktasymmetrin mellan könen, som kännetecknas av manlig dominans och kvinnlig underordning. Ett av forskningens mål är att underlätta för kvinnor att få mera inflytande över sin egen livssituation, såväl offentligt som privat.

Detta temanummers första två bidrag belyser närmare ovanstående begrepp.

Inledningsartikeln ger exempel på vilka uttryck kvinnlig underordning kan ha inom vården. Förslag ges på vad som bör känneteckna feministisk praktik och konsultation. Nästa artikel går djupare in på den teoretiska diskussionen kring begreppen könsteori, genus och feminism och beskriver läget för feministisk forskning inom medicinen i Sverige idag.

Sex artiklar tar sin utgångspunkt i pågående forskningsprojekt. Dessa projekt handlar om äldre kvinnors arbete och hälsa ur ett livsloppsperspektiv, kvinnor med långdragen värk, kvinnomisshandel samt bemötande och behandling av kvinnor med depressioner. Inom feministisk forskning betonas betydelsen av vetenskapsteoretisk och etisk eftertanke. Det kommer till uttryck här genom att tre av dessa sex artiklar fokuserar författarnas självkritiska granskning av och reflexioner kring förhållningssätt, forskningsmetod, teori och tolkningsprocess. I ytterligare en artikel reflekteras kring maktförhållanden och möjligheter i klinisk praxis med den gynekologiska konsultationen som exempel.

Ett feministiskt perspektiv innebär att kvinnor inte ses som en homogen och enhetlig kategori (och inte heller män). Faktorer som social bakgrund, ålder, sexuell orientering, etnicitet och religiös tillhörighet samverkar med kategorin kön och gör kvinnor sinsemellan olika med varierande behov och möjlighet till inflytande. Detta berörs i flera artiklar. Betydelsen av klass framhålls i artiklarna om kvinnors arbete och om kvinnor med värk. I en artikel om lesbisk hälsa diskuteras hur den normativa heterosexualiteten är en riskfaktor för ohälsa. I ett annat bidrag efterlyses mera feministisk medicinsk forskning om unga flickors ohälsa och livsvillkor i syfte att motverka marginalisering på grund av (låg) ålder.

I ett förhållandevis nytt forskningsområde som detta är det viktigt att inte vara historielös. En historisk tillbakablick ges dels i artikeln om kvinnors arbete, dels i det avslutande bidraget om kvinnorna i vården.

Temanumret från 1985 har varit till glädje för många lärare inom vårdutbildningar som velat ta upp medicinsk kvinnoforskning i sin undervisning eftersom köns-perspektiv har saknats i gängse kurslitteratur och kursplaner. Att det fortfarande saknas framgår av en nyligen utförd granskning av litteraturen på medicinarutbildningen i Linköping. Förhållandena är likadana inom omvårdnadsämnet, vilket framgår av en granskning i detta temanummer. Redaktionen ser utgivningen av detta nya temanummer som ett viktigt steg på vägen till en förhoppningsvis inte alltför avlägsen integrering av feministiska perspektiv i medicin och vård.

Gunilla Risberg för redaktionskommittén

**Katarina Hamberg Anne Hammarström Birgitta Hovelius
Eva Johansson Gunilla Risberg**

Gästredaktörer för detta temanummer är Birgitta Hovelius, professor i allmänmedicin verksam vid samhällsmedicinska institutionen, Lunds universitet, Katarina Hamberg, distriktsläkare och doktorand, Anne Hammarström, docent i folkhälsovetenskap och universitetslektor, Eva Johansson, distriktsläkare och doktorand, Gunilla Risberg distriktsläkare och doktorand, de fyra sistnämnda knutna till Institutionen för allmänmedicin, Umeå universitet.